

**А.О. Харенко, В.В. Бобко, І.І. Чернега, кандидати екон. наук, доценти
Уманський національний університет садівництва**

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ ТВАРИННИЦТВА

Постановка проблеми. Сучасний стан економіки України вимагає створення необхідних умов для забезпечення зростання конкурентоспроможності всіх її сфер, зокрема, агропромислового виробництва, де виробляється 90 % продовольчої продукції та понад третину валового внутрішнього продукту. Тому підвищення ефективності господарської діяльності сільськогосподарських підприємств має стати одним з найважливіших пріоритетів аграрної політики України.

Раціональна організація виробництва, посилення конкурентоспроможності господарюючого суб'єкта на ринку та формування його іміджу в соціально-економічному середовищі мають дозволити підприємствам розробляти ефективні виробничі та збутові стратегії, спрямовані на здобуття певних конкурентних переваг.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання підвищення економічної ефективності виробництва та реалізації продукції тваринництва стали темою дослідження багатьох провідних вітчизняних і зарубіжних науковців. Зокрема В. Месель-Веселяк, О.В. Мазуренко, М.В. Місюк, П. Саблук. та ін.

Україна має достатній науково-технічний потенціал, який потребує подальшого розвитку та державної підтримки для забезпечення тваринницької галузі та підвищення її ефективності [2].

Проте, незважаючи на вагомість їхніх розробок, сільськогосподарські підприємства лише розпочинають виходити з кризи, надто мало практичних розробок щодо їх розвитку і ефективного функціонування на засадах маркетингу.

Формулювання цілей статті. Теоретичне обґрунтування й розробка рекомендацій з маркетингового забезпечення розвитку сільськогосподарських підприємств.

Виклад основного матеріалу. В Уманському районі Черкаській області за досліджуваній період спостерігається тенденція зростання економічних показників діяльності сільськогосподарських підприємств різних форм власності, тобто в аграрній сфері області починається відродження виробництва.

За умов, які мають місце у правовому полі України щодо системи реалізації сільськогосподарської продукції на вільному ринку, перед товаровиробниками постало завдання створити відповідні механізми та структури в інтегрованих системах, які забезпечили б більш сприятливі ринкові позиції для вигідної реалізації продукції. Таким заходом може бути формування ринкового середовища, функціонування якого базується на маркетингу.

Вирішальним завданням виробництва є реалізація отриманої продукції та одержання фінансових результатів. При цьому необхідно не просто реалізувати продукцію, а забезпечити своєчасний і вигідний її збут. Швидке отримання фінансових результатів, тобто перетворення товарної продукції в грошову еквівалентну форму дозволяє вдосконалювати на розширювати виробництво, розраховуватися з постачальниками та кредиторами тощо.

Розглядаючи таку проблему як ефективність виробництва яловичини з позицій загальноприйнятих показників зазначимо, що її рівень, як і ефективність виробництва іншої продукції сільського господарства, залежить від багатьох об'єктивних і суб'єктивних факторів, що діють на сучасному ринку продовольства. Раціональний рівень організації виробництва в м'ясному скотарстві є першоосною одержання високої результативності господарювання навіть при інших несприятливих умовах, і навпаки. Макроекономічні чинники протягом останніх 5 років сприяли, в цілому, розвитку виробництва у сільськогосподарських підприємствах, про те це не стосується господарської діяльності в досліджуваній галузі, що підтверджується показниками поданими в табл. 1.

1. Ефективність виробництва та реалізації м'яса ВРХ сільськогосподарськими підприємствами Уманського району Черкаської області

Показник	2008р.	2009р.	2010р.	2011р.	2012р.
Реалізація, ц	10276	11606	11768	11981	15901
Повна собівартість, тис. грн	10606,2	14696,7	17928,7	15507,8	24718,0
Виручка від реалізації, тис. грн	8732,1	10016,2	10746,3	15432,9	19311,5
Рівень товарності, %	86,3	91,8	100,2	96,4	140,2
Повна собівартість 1 ц, грн	1032,13	1266,30	1523,51	1294,37	1554,49
в т.ч. витрати на збут	62,58	134,90	132,19	97,50	211,55
Ціна реалізації 1 ц, грн	849,76	863,02	913,18	1288,11	1214,48
Прибуток на 1 ц, грн	-182,38	-403,28	-610,33	-6,25	-340,01
Рівень рентабельності, %	-17,7	-31,8	-40,1	-0,5	-21,9
Кількість підприємств, що	15	14	14	14	13

займалися виробництвом продукції, од. – всього					
в т.ч. одержали збиток	11	10	11	9	10

На тлі триваючого зростання обсягів виробництва і збуту яловичини в сільськогосподарських підприємствах базові показники економічної ефективності в цій галузі змінювалися по-різному. Так, протягом досліджуваного періоду виробництво було збитковим, проте рівень збитковості зменшився майже в половину. Ціна реалізації яловичини зросла протягом зазначеного періоду на 43 %, рівень собівартості збільшувався швидшими темпами – на 60 %. Рівень товарності досліджуваного виду продукції перевищує 100 %, це свідчить про продаж основного стада на м'ясо або ж закупівлю поголів'я ВРХ у населення з метою подальшого перепродажу.

Основною причиною скорочення кількості поголів'я худоби на сільськогосподарських підприємствах та зменшення виробництва продукції є незацікавленість товаровиробників у розвитку тваринництва (через значну збитковість усіх його галузей). В зв'язку із цим, доцільно буде підвищити ефективність виробництва продукції тваринництва шляхом налагодження маркетингової діяльності, яка сприятиме поліпшенню реалізації продукції. Результатом буде зростання обсягів реалізації продукції та її вартості.

Ефективність виробництва та реалізації м'яса ВРХ в сільськогосподарських підприємствах, подана в табл. 2.

В Україні свинарство було і залишається пріоритетною національною галуззю сільськогосподарського виробництва. Проте через економічну кризу в минулому високорозвинена галузь катастрофічно занепадає. Поголів'я свиней зменшилось майже удвічі, а виробництво свинини – утричі. Деякі підприємства, особливо великі свинокомплекси, припинили виробництво продукції, а новостворені - практично не займаються виробництвом товарної свинини. Тривала депресія виробництва і негативна кон'юнктура, що склалася на ринку свинини, вимагають негайного впровадження науково обґрунтованих заходів стосовно розв'язання існуючих проблем. Разом з тим подальший розвиток галузі тісно пов'язаний з адаптацією реформованих сільськогосподарських підприємств до ринкового середовища, комплексним вирішенням проблем розвитку виробництва, підвищенням його конкурентоспроможності та удосконаленням інфраструктури та механізмів функціонування регіональних ринків продукції.

**2. Ефективність виробництва та реалізації м'яса ВРХ
сільськогосподарськими підприємствами Черкаської області
в залежності від концентрації виробництва, 2010 р.**

Групи підприємств за площею посіву зернових та зернобобових, га	Показник								
	кількість підприємств в групі, од.	поголів'я, гол	рівень товарності, %	повна собівартість 1 ц, грн	збутові витрати на 1 ц, грн	ціна реалізації 1 ц, грн	прибуток, грн		рівень рентабельності, %
							1 ц	1 голо-ву	
до 100	18	56	217,9	1128,30	84,47	876,37	-251,94	-780,6	-22,3
101-200	28	149	145,6	1233,38	100,44	857,41	-375,97	-739,4	-30,5
201-300	30	236	180,2	1281,06	93,46	871,34	-409,72	-1149	-32,0
301-400	18	345	129,0	1329,42	125,85	927,51	-401,92	-850,2	-30,2
401-500	9	439	102,6	1103,81	99,17	969,12	-134,70	-225,2	-12,2
501-600	14	553	101,5	1272,06	123,38	903,54	-368,52	-665,3	-29,0
601-700	8	638	90,3	1370,97	115,52	907,13	-463,85	-606,9	-33,8
701-800	6	733	95,3	1155,91	94,29	894,61	-261,30	-375,5	-22,6
801-900	3	891	97,8	1128,06	48,51	877,44	-250,62	-472,7	-22,2
901-1000
1001-1100	6	1045	103,4	1314,32	133,43	833,65	-480,67	-655,4	-36,6
1101-1200
1201-1300	3	1231	116,0	1212,27	93,27	953,51	-258,76	-530,8	-21,3
1301-1400	1	1365	110,4	1251,22	87,26	998,99	-252,23	-567,1	-20,2
1401-1500	4	1429	119,9	1223,87	69,24	851,94	-371,93	-739,4	-30,4
1501-1600	3	1532	96,8	1464,73	137,95	827,49	-637,23	-912,3	-43,5
1601-1700	1	1656	101,9	1609,06	265,70	952,09	-656,97	-1498	-40,8
1701-1800
1801-1900	1	1809	99,9	958,20	32,24	889,42	-68,78	-159,2	-7,2
1901-2000	2	1905	112,3	1325,02	262,28	949,85	-375,17	-730,6	-28,3
СВК «Міжгір'я»	x	2056	77,6	912,37	50,58	920,55	8,18	11,58	0,9
СТОВ «Світанок»	x	2143	91,6	886,96	36,81	931,93	44,97	78,67	5,1
ПСП «Нива»	x	2414	106,3	861,04	83,99	844,15	-16,89	-36,37	-2,0
ДП «Ілліч-Агро Умань»	x	2730	94,3	1594,97	82,45	868,68	-726,29	-1274	-45,5
ТОВ «ім. Шевченка»	x	2798	67,9	1004,56	82,11	813,94	-190,61	-124,1	-19,0
ТОВ «Атлантик Фаремз 2»	x	3583	127,4	1164,34	34,76	1111,95	-52,39	-198,1	-4,5
ПСП «Плешкані»	x	5105	87,4	787,63	64,29	928,43	140,80	158,73	17,9

В цілому ефективність галузі свинарства в сільськогосподарських підприємствах регіону протягом 2008-2009 рр. досягла рівня 15 % (табл. 3).

**3. Ефективність виробництва та реалізації м'яса свиней
в сільськогосподарських підприємствах Уманського району
Черкаської області**

Показник	2008р.	2009р.	2010р.	2011р.	2012р.
Реалізація, ц	12255	10543	13139	15665	4969
Повна собівартість, тис. грн	12825	12673	18745,8	20649,7	8485,4
Виручка від реалізації, тис. грн	14439,2	14568,2	14560,8	18663,8	7094,6
Рівень товарності, %	98,1	85,3	88,6	126,6	95,5
Повна собівартість 1 ц, грн	1046,51	1202,03	1426,73	1318,21	1707,67
в т.ч. витрати на збут	45,59	95,73	85,32	86,18	158,99
Ціна реалізації 1 ц, грн	1178,23	1381,79	1108,21	1191,43	1427,77
Прибуток на 1 ц, грн	131,72	179,76	-318,52	-126,78	-279,9
Рівень рентабельності, %	12,6	15,0	-22,3	-9,6	-16,4
Кількість підприємств, що займалися виробництвом продукції, од. – всього	27	22	19	19	15
в т.ч. одержали збиток	13	10	17	16	11

Проте, в 2010-2012 рр. за рахунок зменшення ціни реалізації продукції проти 2009 р. на 20 % галузь була збитковою. Все це зайвий раз підтверджує нагальну потребу застосування державного регулювання закупівельних цін на сільськогосподарську сировину і, насамперед, продукцію галузей тваринництва, з тим, щоб досягти максимального наближення окупності витрат з розрахунку на одиницю продукції в господарствах різних форм власності. Це дасть можливість домогтись більш швидкого економічного розвитку господарств різних зон, забезпечити однакові умови для вирішення соціальних проблем на селі.

В табл. 4 наведено дані щодо ефективності виробництва та реалізації м'яса свиней в сільськогосподарських підприємствах Черкаської області в залежності від концентрації виробництва.

**4. Ефективність виробництва та реалізації м'яса свиней
в сільськогосподарських підприємствах Черкаської області
в залежності від концентрації виробництва, 2010 р.**

Групи господарств за площею посіву зернових та зернобобових, га	Показник								
	кількість підприємств в групі, од.	поголів'я, гол	рівень товарності, %	повна собівартість 1 ц, грн	збутові витрати на 1 ц, грн	ціна реалізації 1 ц, грн	прибуток, грн		рівень рентабельності, %
							1 ц	1 голо-ву	

до 100	37	54	126,7	1529,90	126,60	1016,33	-513,57	-472,02	-33,6
101-200	29	144	67,2	1975,83	185,80	1076,33	-899,50	-478,44	-45,5
201-300	21	244	67,9	1956,85	218,95	1113,39	-843,46	-346,71	-43,1
301-400	26	348	84,2	1425,29	148,58	1044,93	-380,35	-282,73	-26,7
401-500	9	467	67,8	1846,90	161,10	1434,59	-412,31	-259,52	-22,3
501-600	12	546	54,2	1326,84	115,77	1064,56	-262,28	-142,41	-19,8
601-700	10	657	96,7	1290,21	95,10	0,00	-1290,21	-1014,7	-100,0
701-800	7	746	84,9	1207,26	125,50	1122,20	-85,06	-91,89	-7,0
801-900	4	840	96,5	1336,91	103,72	1177,25	-159,67	-172,50	-11,9
901-1000	3	935	109,9	1617,20	415,90	1006,36	-610,83	-735,61	-37,8
1001-1100	4	1017	111,6	1440,42	144,34	1081,99	-358,43	-503,24	-24,9
1101-1200	3	1144	92,7	1415,98	134,25	1131,90	-284,08	-423,10	-20,1
1201-1300	5	1237	88,9	1461,95	190,27	1083,96	-377,99	-422,19	-25,9
1301-1400	2	1358	94,8	1091,80	65,54	1041,01	-50,79	-61,40	-4,7
1401-1500
1501-1600	2	1530	89,6	1566,88	208,30	1272,24	-294,65	-192,55	-18,8
ФГ «Голден»	x	1739	104,2	928,76	58,94	1062,82	134,07	119,03	14,4
СТОВ «Маяк»	x	1813	112,3	1451,15	104,58	1269,47	-181,68	-262,55	-12,5
СТОВ «Україна»	x	1820	76,6	1663,57	84,11	888,50	-775,06	-329,62	-46,6
СТОВ «Пальміра»	x	2005	92,3	1067,74	21,60	1055,87	-11,87	-8,28	-1,1
СТОВ АФ «Корсунь»	x	2146	99,7	820,75	23,89	965,84	145,10	219,34	17,7
ВАТ «Русь»	x	2348	97,6	1530,93	142,52	1101,49	-429,44	-1176,7	-28,1
ТОВ «Украгротех»	x	2399	97,1	1328,52	96,48	1080,63	-247,89	-293,46	-18,7
ПСП «Нива»	x	2511	88,7	1235,34	120,49	952,43	-282,91	-116,05	-22,9
ТОВ «Злагода»	x	2625	60,0	1259,71	55,40	1099,37	-160,34	-106,29	-12,7
ТОВ «Продсільпром»	x	2647	41,6	1185,71	15,79	1205,26	19,55	0,98	1,6
СТОВ «Богодухівське»	x	2665	99,0	1313,16	115,36	1173,78	-139,38	-339,44	-10,6
СТОВ «ім. Устименка»	x	2729	186,3	1346,62	193,95	1109,22	-237,40	-181,20	-17,6
ЗАТ "НВФ «Урожай»	x	3105	115,8	1618,83	409,09	1123,27	-495,56	-819,55	-30,6
СТОВ «Чигиринська аграрна компанія»	x	4712	92,7	1285,78	36,12	1250,44	-35,34	-65,30	-2,7
ТОВ «Чорнобайм"ясо»	x	5320	97,8	1431,45	124,19	1432,83	1,37	1,99	0,1
ДП «Ілліч- Агро Умань»	x	5502	94,5	1417,81	68,40	1143,19	-274,62	-447,27	-19,4
СТОВ «АФ Маяк»	x	9394	96,8	1029,54	34,51	1058,10	28,56	43,43	2,8
ТОВ «Золотоніський бекон»	x	16486	94,4	1093,26	120,29	1278,04	184,78	321,36	16,9
ТОВ «Черкаська м'ясна компанія»	x	18951	96,9	1235,84	60,27	1145,52	-90,32	-127,78	-7,3
ВАТ «Племзавод Золотоніське»	x	25912	89,8	1260,15	60,95	1201,28	-58,87	-80,82	-4,7

Молочне скотарство – традиційно важлива і невід’ємна складова сільського господарства, яка зумовлює соціально-економічний стан усіх категорій господарств України. Протягом тривалого часу галузь перебуває у кризовій ситуації і зазнала найбільш руйнівних, деструктивних змін. Через відсутність достатньої офіційної підтримки національних програм відповідних галузей сільського господарства, виробництво в цілому поки

що не зорієнтоване на кінцевий результат, не має визначених напрямів концентрації ресурсів, використання інвестицій, виваженої політики протекціонізму на зовнішньому ринку щодо імпорту продукції тваринного походження тощо.

Молокопродуктовий підкомплекс відіграє важливу роль у стабілізації національної аграрної економіки, оскільки його функціонування має кореляційний вплив на рівень розвитку інших галузей економіки і соціальної сфери.

Трансформація аграрного сектору економіки України зумовлює необхідність проведення комплексних наукових досліджень, спрямованих на вивчення питань регіональних особливостей формування ринку молока і молочних продуктів у контексті докорінної зміни відносин власності та створення підприємств нового типу.

Розглянемо в табл. 5 показники ефективності виробництва та реалізації молока, виробленого сільськогосподарськими підприємствами Уманщини.

В цілому ефективність збуту молока сільськогосподарськими підприємствами протягом досліджуваного періоду була рентабельною окрім останнього року (табл. 5) і її рівень був найвищим у 2010 р. – 55,9. Все це зайвий раз підтверджує нагальну потребу застосування державного регулювання закупівельних цін на сільськогосподарську сировину і, насамперед, продукцію галузей тваринництва, з тим, щоб досягти максимального наближення окупності витрат з розрахунку на одиницю продукції в господарствах різних форм власності. Це дасть можливість домогтись більш швидкого економічного розвитку господарств різних зон, забезпечити однакові умови для вирішення соціальних проблем на селі.

5. Ефективність виробництва та реалізації молока в сільськогосподарських підприємствах Уманського району Черкаської області

Показник	2008р.	2009р.	2010р.	2011р.	2012р.
Реалізація, ц	88712	112386	118502	117251	138534
Повна собівартість, тис. грн	14736,7	17060,6	22158,2	33111,4	46296,1
Виручка від реалізації, тис. грн	16624,8	21795,8	34546,4	36088,9	38960,9
Рівень товарності, %	87,0	89,9	88,7	91,1	93,2
Повна собівартість 1 ц, грн	166,12	151,80	186,99	282,40	334,19
в т.ч. витрати на збут	11,82	15,60	15,58	22,42	40,98
Ціна реалізації 1 ц, грн	187,40	193,94	291,53	307,79	281,24
Прибуток на 1 голову, грн	712,83	1980,61	4657,39	1031,81	-2086,79
Прибуток на 1 ц, грн	21,28	42,13	104,54	25,39	-52,95

Рівень рентабельності, %	12,8	27,8	55,9	9,0	-15,8
Кількість підприємств, що займалися виробництвом продукції, од. – всього	13	13	13	12	13
в т.ч. одержали збиток	7	3	1	5	7

Для забезпечення рентабельного ведення м'ясного скотарства передбачається істотно підвищити економічну ефективність розведення м'ясної худоби шляхом підвищення її продуктивності (забезпечити середньодобовий приріст живої маси худоби всіх статевовікових груп до 775-800 г, вихід телят на 100 середньорічних корів 85-87 голів), що призведе до зниження витрат кормів на 1 ц виробленої живої маси (включаючи годівлю корів) до 14,0-14,2 ц к.од [1, с.5].

Дані таблиці 6 свідчать про позитивний вплив концентрації поголів'я на ефективність господарської діяльності щодо молока.

В табл. 6 наведені дані щодо ефективності виробництва та реалізації продукції сільськогосподарських підприємств Черкаської області в залежності від розмірів землекористування. Так, протягом досліджуваного періоду спостерігається тенденція, відповідно до якої чим більша земельна площа (поголів'я тварин), тим вища ефективність господарської діяльності щодо окремих видів продукції. Найбільш прибуткові господарства знаходяться на сході області у так званій Драбівській агрогрунтовій зоні. Той факт, що вони працюють найефективніше пояснюється наступними чинниками:

6. Ефективність виробництва та реалізації молока сільськогосподарськими підприємствами Черкаської області в залежності від концентрації виробництва, 2010 р.

Групи підприємств	Показник								
	кількість підприємств у групі, од.	поголів'я, гол	рівень товарності, %	повна собівартість 1 ц, грн	збутові витрати на 1 ц, грн	ціна реалізації 1 ц, грн	прибуток, грн.		рівень рентабельності, %
							1 ц	1 голо- Бу	
до 100	39	57	87,5	227,28	20,87	261,88	34,60	1299,55	15,2
101-200	40	150	88,2	227,88	24,84	262,16	34,28	1185,29	15,0
201-300	21	239	93,6	203,00	16,68	258,42	55,42	1961,78	27,3
301-400	18	341	85,0	246,65	23,17	299,15	52,50	2016,52	21,3
401-500	14	452	92,8	228,02	15,62	274,41	46,39	2101,80	20,3
501-600	7	572	93,0	223,78	22,15	257,88	34,10	1477,26	15,2
601-700	3	626	97,2	244,80	15,01	271,52	26,72	1693,66	10,9

701-800	2	795	88,6	244,99	11,36	257,27	12,28	626,23	5,0
801-900	1	816	95,8	256,75	25,05	283,18	26,43	1894,24	10,3
901-1000	5	962	95,1	255,83	31,27	290,87	35,04	2023,15	13,7
СТОВ «Пальміра»	x	1087	90,9	214,20	18,90	229,30	15,09	508,83	7,0
ДП «Ілліч- Агро Умань»	x	1199	88,5	169,98	8,62	297,09	127,11	5752,38	74,8
ТОВ «ім. Шевченка»	x	1364	92,2	217,80	17,80	315,70	97,90	4361,22	44,9
ПСП «Плешкані»	x	1903	91,7	316,18	25,81	385,38	69,21	3450,76	21,9

- підприємства зони майже не зазнали подрібнення, а отже зберегли комплекс технологічного обладнання. Як результат, високий рівень механізації виробництва і виконання у визначені агротехнічні терміни всіх технологічних процесів;

- наявність високопродуктивного тваринництва, яке приносить прибутки, а також забезпечує галузь рослинництва органічними добривами – в Чорнобаївському і Золотоніському районах найвищий рівень внесення мінеральних і органічних добрив у Черкаській області, що дозволяє отримувати постійно високі врожаї сільськогосподарських культур;

- налагоджені прибуткові канали реалізації продукції, особливо тваринницької (молоко в основному реалізується на ЗАТ «Юрія» м. Черкаси, м'ясо на Черкаський м'ясокомбінат). Не останню роль відіграє відносно близьке розташування обласного центру м. Черкаси, що дозволяє реалізувати деякі види продукції на ринку кінцевим споживачам (молоко, м'ясо, овочі, продукти власної переробки);

- наявність у господарствах численних переробних промислів;

- діяльність ефективних керівників, яким вдалося сформувати команду однодумців.

Висновки. Отже, проведене дослідження свідчить, що ефективним виробництво та реалізація продукції може бути за умов поєднання сукупності факторів, а саме виробничих і маркетингових. Досвід передових підприємств свідчить, що вдосконалення розвитку агропромислового комплексу області може відбуватись лише на основі сучасних інноваційних технологій та збереженні крупно товарного виробництва у поєднанні із вдалою маркетинговою стратегією.

Бібліографічний список: 1. Цільова програма „М'ясне скотарство” Наказ Міністерства аграрної політики України та Української академії аграрних наук 21.10.2003. №372/99. 2. Напрямки розвитку галузей

тваринництва та їх державна підтримка / В.Я. Месель-Веселяк // Економіка АПК. – 2004. – № 9. – С. 3-8. 3. Логоша Р.В. М'ясне скотарство України: стан, тенденції та напрямки його інтенсифікації / Р.В. Логоша // [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://econjournal.vsau.org/files/pdfa/631.pdf>. 4. Топіха І.Н. Ринок продукції тваринництва: проблеми залишаються / І.Н. Топіха // Вісн. аграр. науки Причорномор'я. – Миколаїв, 2006. – Вип. 2. – С. 16-19.

Харенко О.А., Бобко В.В., Чернега И.И. Пути повышения эффективности производства продукции животноводства. Проведён анализ эффективности производства и реализации продукции животноводства в сельскохозяйственных предприятиях Черкасской области и предложены основные меры по улучшению их эффективности.

Kharenko O., Bobko V., Chernega I. Ways to improve the livestock production. The analysis of the production efficiency and sales of livestock in Cherkassy region's agrarian enterprises and are offered basic measures of their effectiveness' improvement.